

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Одним з визначальних факторів підвищення ефективності управління промисловими підприємствами виступає система контролю і аналізу. Вона надає необхідну інформацію щодо досягнення цілей управління підприємницькою діяльністю. Дослідження існуючих систем контролю свідчать про обмеженість їх використання щодо виявлення та оцінювання внутрішніх резервів для розвитку інноваційної активності промислових підприємств. Стає невідкладною розробка методологічних і організаційних засад контрольної-аналітичної системи в управлінні інноваційними процесами, яка б стала засобом формування релевантної інформації для прийняття управлінських рішень.

Питання обліку та контролю витрат на інноваційні процеси промислових підприємств висвітлені в роботах зарубіжних та українських учених О. Бородкіна, Л. Гнилицької, А. Єфремова, О. Кантаєвої, В. Озерана, А. Пустовіт та інших.

В сучасних умовах діяльності промислових підприємств актуальним є вдосконалення організації внутрішнього контролю в управлінні витратами на інноваційні процеси, яка встановлює підпорядкованість та відповідальність за виконання визначених завдань щодо цих витрат.

Зважаючи на те, що витрати на інноваційні процеси присутні у всіх економічних процесах та виробничій діяльності об'єктами внутрішнього контролю є ресурси, процеси та результати. Суб'єктами контролю витрат є головний інженер, відділ внутрішнього контролю (для великих підприємств) або окрема посадова особа з контрольними повноваженнями, інвентаризаційні комісії тощо. Джерела інформації для аналізу і контролю витрат на інноваційні процеси варто поділити на:

- документальні, до яких належать первинні документи з обліку витрат на інноваційні процеси (відомості нарахування заробітної плати, відомості нарахування амортизації, накладні, акти прийманні-передачі тощо); реєстри синтетичного й аналітичного обліку за рахунками 39, 154, 12, Головна книга; звітність підприємств. Проте, беручи до уваги періодичність звітності, для проведення аналізу та контролю витрат на інноваційні процеси необхідно застосовувати аналітичні дані системи бухгалтерського обліку, які дають змогу аналізувати необхідні дані не лише на дату складання звітності, а й на будь-яку дату;

- інформаційних, до яких належить планова інформація та чинне законодавство, зокрема: План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”; П(С)БО 9 “Запаси”; П(С)БО 16 “Витрати”; Закон України “Про інноваційну діяльність”; Закон України “Про наукову та науково-технічну діяльність”; Закон України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”, Закон України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків”, Податковий кодекс України, Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, Наказ про облікову політику підприємства, внутрішні нормативні та планові документи тощо.

Важливою формою контролю є перевірка дотримання відхилення виконання проекту. Можна розрахувати безліч відхилень, але два з них гідні особливої уваги:

відхилення по витратах;

відхилення від графіка.

Відхилення від графіка вказує на те, що виконання проекту відстає від планового графіка за часом виконання. Отриману інформацію можна використовувати при прогнозуванні загальної суми і дати завершення проекту. Розглядаючи відхилення, керівник проекту може як прогнозувати більш пізню дату завершення, так і прикладаючи зусилля виправити загальні бюджетні кінцеві витрати.

Багато проектів піддаються змінам після початку робіт, тобто кінцевий продукт може відрізнитися від запланованого. Зміни в розмірах впливають на якість, виробничий графік і витрати. Проекти часто підрозділяються по серіях робіт, кожна з яких має індивідуальний графік, дотримання якого має

величезне значення. Також необхідний компроміс між якістю і витратами.

Інший ключовий аспект контролю: залишки незавершених робіт. Тобто для керівництва не повинно бути несподіванкою майбутні витрати і час, необхідні для завершення проекту. Непрямі витрати залежно від розмірів підприємства, розгалуженості його організаційної структури та потреб економічного аналізу витрат можуть контролюватись на рівні підприємства або бути розподілені за декількома центрами обліку витрат. Кількість центрів витрат відповідає кількості проектів, що виконує підприємство у звітному періоді. Для кожного центру обліку витрат створюється окремий обліковий реєстр (у паперовій або електронній формі), який відкривається у момент здійснення перших витрат за окремим проектом, і закривається в момент здійснення останніх витрат за проектом і має свій шифр. Проекти унікальні, неповторні, мають великий ступінь невизначеності, вимагають високої кваліфікації фахівців і координації робіт протягом тривалого часу. Контроль і аналіз витрат проводиться на основі відхилень фактичних витрат від граничних, затверджених у планових кошторисах. Даний аналіз проводиться за кожним видом робіт у звітному періоді і консолідовано з початку реалізації проекту методом освоєного обсягу, який передбачає зв'язок між рівнем витрат і інтенсивністю виконання робіт для прогнозу строків завершення робіт, а також визначення кінцевої вартості реалізації проекту.

Вихідною інформацією для планування витрат на інноваційні процеси є дані проектно-кошторисної документації, довідки і специфікації виробничо-проектного (конструкторського) відділу про робочу структуру проекту, в яких відображаються вимоги до об'єкту (технічні вимоги), набір робіт, які потрібно виконати відповідно до технічної вимоги (технічна специфікація на роботу і матеріали). Виходячи з цих даних і ґрунтуючись на оціночних характеристиках, що містяться в базі даних про структуру витрат завершених проектів проводиться підрахунок трудових ресурсів, які необхідно залучити для проведення робіт, ґрунтуючись на нормах виробітку і відрядних розцінках робітників та необхідного часу роботи спеціалістів і тарифних ставках.

Основна увага при оцінці витрат на певний інноваційний проект повинна бути приділена визначенню розмірів допроектних витрат і нормативів для визначення вартості відшкодування накладних витрат враховуючи умови роботи організації в плановому періоді, технологічні та організаційні умови, передбачені проектами організації і проектами виконання робіт, результати аналізу рівня витрат по проектам, що вже завершені.

Інформація про фактичні витрати, що надходить з операційного напрямку управління витратами на інноваційні процеси, доповнюється інформацією про непрямі витрати, яка накопичується у відповідних облікових реєстрах в межах економічного напрямку управління зазначеними витратами та групується за етапами інноваційного процесу для проведення їхнього аналізу.

1. Бородкін О.С. Про формування та облік собівартості продукції в ринкових умовах // *Бухгалтерський облік і аудит*. – 2002.- С. 32-41 2. Гнилицька Л. Удосконалення обліку витрат на освоєння і розробку нової продукції в приладобудуванні // *Бухгалтерський облік і аудит*. – 2000- №10. – С. 45-48. 3. Ефремов А.В. Учетные системы управления затратами на инновации // *Экономический вестник Ростовского государственного университета*. – 2006. - №4. – Ч. 2. – С. 105-109. 4. Кантаєва О.В. Питання розвитку теорії та практики обліку і аналізу інноваційної діяльності підприємств // *Бухгалтерський облік і аудит* №4, 2009р. С. 25-31 5. Костирко Р.О. Організація внутрішнього контролю в управлінні витратами машинобудівного підприємства: Монографія / Костирко Р.О., Щеголькова С.В. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. – 296 с. 6. Озеран В.О., Гук В.В. Методичні підходи до бюджетування витрат на інноваційні процеси // [ztu.edu.ua/ua/science/conference/files/world_bok_2013 / Ozeran_Nuk+.doc](http://ztu.edu.ua/ua/science/conference/files/world_bok_2013/Ozeran_Nuk+.doc) 8. Пустовіт А. Облік витрат на освоєння нових видів продукції // *Бухгалтерський облік і аудит*. – 2000- №10. – С. 40-44.